

Pünkösdi riport az elmúlt szezon kultúreseményeiről és mulatságairól.

Pünkösdig többé-kevésbé minden lezajlott, ami a város kulturális életében esemény. A hangversenyszezon végleg befejeződött, a színházi szezon vége felé jár, a könyvkiadás új lendületet majd csak ősszel vesz és a nyaralási utazás unalmait ellen esetleg vásárolt, vagy vásárolandó egészen könnyű felsúlyú könyvektől eltekintve bizonyára megcsökken a könyvvásárlás is. Véget értek természetesen az irodalmi és tudományos társaságok előadásai is. Szóval pünkösdi határállomás a kulturális élet mozgalmában, határállomás azonban a társas élet szórakozásainak terén is. Pünkösdi után már csak elvéve rendeznek táncmulatságokat és megszűnnek a tánckursusok. Érdekesnek láttuk tehát, hogy most, a szezon elmúlásának idején, csokorba szedjük azokat az adatokat, amelyekből képet adnak a társadalmi és kulturális élet valamennyi megmozdulásáról, arányairól és azok egymáshoz való viszonyáról. Nem szociológiai tanulmány ez, csak tükörkép. Nézzük meg nagyjából, mit csinál, mit végzett, leginkább mi iránt érdeklődött, mit kedvelt és mit emelt karjaira a mi szegedi társadalmunk.

Kezdjük talán a szépirodalmi és tudományos társaságokkal. Intenzíven működött a *Mikes Irodalmi Társaság*, amely öt nyilvános ülést tartott. A *Dugonics-Társaság* nyolcszor, vagy kilencszer szerepelt élvezetes, szép, olykor igen magas színvonalú előadásokkal és mindig teljesen zsúfolt teremben, úgy hogy a legutolsó ülés, a Széchenyi-ünnepet a Tiszában kellett megtartani. A *Földrajzi Társaság* előadásai is kedveltek voltak, leghívták a moziban vetített képekkel kísért előadásai. Dr. *Kogutewitz* Károly vezetése mellett három-négy előadást rendeztek elég élénk látogatottság mellett. A francia szemináriumok azonban nem jutottak tovább kétőnél. A *Népművelési Bizottság* tízenkét előadást tartott a Széchenyi Szövetségben és használt a Csillagbörzönben, míg négy, vagy ötös előadás jutott a tanyákra. Az *Archaeológiai Intézet* fejtett ki még lelkesebb működést. A legjobb eredményt pedig a szociáldemokrata párt érte el szemináriumi akciójával. Ebben a szezonban negyven előadást tartottak. Ha tehát statisztikát csinálunk, kiderül, hogy a város belterületén a nagyközönség számára tartott előadás volt harminckettő, tehát kevesebb, mint egymagában a szociáldemokrata pártban rendezett szemináriumok száma.

Már most ami

a könyveket

illeti, megkérdezzük a *Somogyi-könyvtár* kitűnő könyvtárosát, *Szöke Mihályt*, hogy milyen statisztikája van a könyvtár látogatottságának és hogy milyen könyvek kellenek a közönségnek leginkább. A néhány rendelkezésünkre bocsátott adat szerint a könyvtár látogatottsága

az előző évekhez képest igen nagy fejlődést mutat. Az olvasók száma ugyiszoivan hétértékre nőtt. Míg 1923-ban 15.020-an, 1924-ben 18.276-an, addig 1925-től 1926 április végéig 21.673-an látogatták a könyvtárat. A legtöbb látogató tanuló, vannak azonban nagyszámú művészek, mérnökök, orvosok, munkások és napeszmások is. Legkevesebben vannak papok meg háztartásbeli fiatal hölgyek és asszonyok. Sűrűn látogatják a *Somogyi-könyvtárat* színésznők, akiknek toalettgondjaihoz sugalmazást és korhűséget ad a könyv és nem egyszer szakadnak fel türelmetlen szavak az olvasóterem néma csendjében, ha a varrónő, aki szintén felelős, nem találja el rögtön, milyen koncessziókat lehetne tenni az alak javára, még Napoleon becsapása árán is. Ilyenkor megszakad az olvasás, az irodalomtörténet elflyúvreszik a fülek mellett, még Bölsche is nevetni, vagy ahogy neki tetszik, ha *Kelbay* Ildikónak toalettgondjai vannak. Legfeljebb néhány filiszter dugja az orrát még mélyebben a recsegő fölőnsökbe.

A legkeresettebb a magyar irodalomtörténet, persze részben dolgozati puszkához. Azután jönnek a művészettörténet, orvostudomány, a magyar történelem és segédtudományai, technikai tudományok, szépirodalom. Nagy kereslet van a nyelvészeti iránt, sokan tanulnak nyugateurópai nyelvet és nagyszámúban egy-egy utódállam nyelvét. Sokszor keresik fel a könyvtárat általános jellegű könyvészeti felvilágosításokért és ebben találkoznak a leg egyszerűbb emberek a legintelligensebb közönséggel. Valamennyire a könyvtáros-képzést is igyekszik kielégíteni a könyvtár vezetősége, amennyiben tanári és tanítói könyvtárak vezetői gyakran tájékozódnak a *Somogyi-könyvtárban* a könyveszerzésre szánt összeg célirányos felhasználása iránt. Utóbbi időben már a tanyákról is jönnek be ilyen ügyekben. Végül még valamit. A *Somogyi-könyvtár* az utóbbi 2—3 évben látogatottság dolgában a budapesti könyvtárakkal veszi fel a versenyt. A legutóbbi statisztikai kimutatás szerint csak a Széchenyi-könyvtár és a Budapesti Egyetemi Könyvtár multa felül jelentéktelen számmal a *Somogyi-könyvtár* látogatóinak számát.

Ennek a könyvtárnak épületeiben végzi *Móra Ferenc* igazgató csendben az ismert nagy kulturmunkát és ő fejlesztette a könyvtárat elsőrendű közművelődési intézménnyé. Az olvasók számát a város lakosságának számához képest mégis keveselünk kell. Sajnos, a középosztály hölgyei és ifjai, kivéve a diáklányokat és fiatalokat, nem érdeklődnek a könyvek iránt. A zsurozók, kávéházi politikusok, korzózóknak messze elkerülik a *Szefánia* ezen területét. Meg voltunk azonban győződve róla, hogy ami a *Somogyi-könyvtárban* késik, az nem mulik a könyvesboltokban. De a bejegyzett adatok itt

sem adtak megnyugtatóbb képet. A *Trub B.* és *Tarsa* cég egy év alatt körülbelül 4—500 darab szépirodalmi könyvet adott el. A *Thália* főleg társadalmi- és természettudományi, továbbá szociálpolitikai munkákkal csinál forgalmat és elad havonként körülbelül 140 könyvet. A *Delmagyarország* kölcsönkönyvtárának majd 1000 előfizetője van és a legtöbbet keresik *Bettauer*, *Schnitzler*, *Erdős Renée* és *Courts-Mahler* könyveit! A munkáslőfizetők majdnem talsúlyban vannak itt is.

Különösen nálunk az olvasással nincsenek kimerítve a jelentékeny kultúraközpontok. Elszigetelt, árva ország vagyunk, amelynek a nyelvét nem érti senki a határon túl, ott, ahol a nagy Nyugat szellemi arányai emelkednek. Aki kilép ebből a kis elhanyagolt virágos kertből, hogy néhány új hajlítással, új számmal gyarapítsa vagyonszáját, az ijedten áll meg az első keresztutnál. Nem érti meg senki. Kíváncsiak voltunk tehát, hogy tudva mindezt, hányan tanulnak

idegen nyelveket.

Az egyes tanárnőknél, *Pogday Margit*-nál, *Csillag-nén*-nél, *Wechselmann* Herminénél, a német óvodában és még ki tudja hány bonnenál és tanítónőnél nem tanulnak többen németül, mint kétszázán. Franciául dr. *Szász Hugóné*-nál, *Salvóné*-nél és még néhány tanerőnél nincsen több, mint 100 tanítvány. Az angol már keresettebb. *Edith Thomas*-nál, aki született angol, *Palotáné*-nél, *Dora Rebl*-nél és még néhány tanítónőnél és tanítónőnél összesen lehetnek 300-an és valamennyi felnőtt, orvos, ügyvéd, egyetemi tanár, uriaszonyok. Olaszul tanítanak *Milly* tanár és még egy-ketten, de nem tanulnak többen, mint 70-en.

Most nézzük azokat a kultúreseményeket és tényezőket, amelyek közvetlenül szórakoztatók ugyan, de mélyültebb szellemi feltételeikkel és a nagyközönségre gyakorolt hatásuknál fogva mint a város kultúrnívójának fokmérőjét szokták számítani. Legelső sorban

a színház.

Az 1925—26. évi szezonban eddig volt 20 bemutató prózai darabokból, 1 opera-premier, 14 operett-újdonosság, 11 opera-, 20 drámai és 26 operett-repriz. A színháznak sikertől hatalmas erőmegfeszítéssel tett házakat is csinálni, a közönség azonban főleg operetteket és szórakoztató színjátékokat fogadott kegyeibe, a dráma, opera csak éppen hogy ácsuszott. A legérdekesebb volt azonban a nézőtér átalakulása. Míg a háború alatt és után tanyaiakat, földmives és termelő közönséget is láttunk például a páholyokorokban a régi és új gazdagok mellett, addig most lassankint ismét a régi középosztály vette át a színházat. Nem az a teljes középosztály, amelyre eddig minden szellemi esemény bizton és bátran támaszkodhatott, hanem csak a hivatalnokok, szerényebb tisztviselők, kereskedők, az egyszerűbb igényű emberek mentik ma a színházat a biztos csődtől. A hangversenyszezon viszont megtartották kizárólagosan régi közönségüket, a megfogva bár, de a zene hangjaira mégis örömmel lelkesedő tábor. A *Harmonia* 17 hangversenye aránylag jól látogatott volt, de csak a sztárok, nagy nevek szereplésére.

A képzőművészet

Érezte meg legjobban a gazdasági válságot. Szegeden a tárlatok száma egy év alatt körülbelül 11 volt. Az egyes tárlatokon a festők átlagosan 2—3 képet adtak el, vagy még annyit se. A *Freimann* cég eladott egy év alatt kb. 300 képet, többnyire olcsóbbakat és vásárlói főleg hivatalnokok voltak, míg a kereskedők részben, a diplomás vevők majd teljesen elmaradtak.

A mozi sem lehet kihagyni a város kulturális mozgató események közül, tekintettel arra, hogy ma leginkább ott szórakozik, ott tanul, ott művelődik a tömeg. Megkérdeztük a mozik vezetőit, hogy milyen darabokat kedvel a közönség leginkább. Megtudtuk, amit meg se kellett volna kérdezni. A *Zoro* és *Huru*, a *Chaplin*, a nevető esték kellenek, amikor jól bele lehet felejtkezni a groteszk humor kacagtató fantáziájába és ha már komoly dolog kell, ahhoz csak *Conrad Veidt*, *Jannings*, *Henry Porten*, *Harry Liedtke* neveire dobognak a szívek. A mozik nem panaszkodhatnak, a mozi megtalálja a közönségét.

A kultúreseményektől most egy kis kanyarodással el kell térnünk, hogy néhány sort szenteljünk a város ifjúságának művészi és művelő-

- Halja-e?
- Hallom.
- Franciák vótak.
- Franciák?
- Csakis.
- Miből gondolja, öcsém?
- Csak tudom.

Ez a meglepő leleplezés délelőtti történet s hamar híre ment a mezőkön, szintén jön egy öreg menyecske a kukoricaföldről, lenéz a sirba, ahol éppen a karpereceket szedvegyük le valami jazig damárról. Gyönyörű patinája van a bronznak, a nedves földben smaragdból faragottnak látszik a hitvány.

— No szegény *Franciska*, — szánakozik le rá a menyecske —, te is erre jutottál!

Kiderül ezután, hogy ez az a *Franciska*, aki az ő kislány korában kárvetető és rostapörgető asszony volt a *Cserepes*-soron.

— A félszörmű *Franciska*, — mondja magyarul a többinek. — Látja kentiök, hogy ennek is félszöme van.

Való igaz, mert a koponya oldalai van fordulva és így most még csak felszemmel rendelkezik. Ellenben a *Franciska* mindig dödögöradrágát hordott a szoknya alatt, annak pedig itt nyoma sincs. Vagy azért, mert elette a föld a szoknyával együtt, vagy azért, mert nem is adták rá, hanem előrkölte tőle a lánya.

— Az möglöhet —, mondja egy élemedett korú anyuka —, mert az asszonyok is csak úgy vótak a följobbvaló esztendőkre, mint az emböörök. Néha öt embör is házasodott egy nadrágba.

— Hát az hogy lehetett, szüliem?

— Ugy, galambom, hogy akinek vól szép es-

ktivőnadrágja, az nem hajította lébe, hanem kikimélte, úgy, hogy még a fia is, mög az unokái is abban esküdheszen.

Koncz bácsi kiteszi a gödör szélére a másfélszer éves asszonykoponyát. Apró gyöngyfogai csillognak a déli verőfényben.

— Megvan mind a harminckettő, — álmélkodnak a népek.

— Harminckét *Miatyánk*ot kék ezért mondaní annak, aki nem akar vele álmodni, — ijeszti Koncz bácsi a fehérlőket.

Többen gondolkodóba esnek ezen. Egy szigorú nézésű öregasszony mondja ki a szentenciát:

— Hogyis ne! Magunkat se győztünk öleget imádkozni, nemhogy más lelkikért imádkoznánk.

Alighanem csirkeköfa volt a szigorú öreg nő.

— Tessék csak lejönni, igazgató ur, — invitál le János a háromméteres sírfenékre. — Mifélek ezök a kék dinnyemagok itt a nyakában?

Azok bizony kék füveggyöngyök. Vigyázva kell őket felszedni a bicska hegyével, mert a leheletől is szétporlanak.

A népek egy darabig csendben hasálnak oda-fönt, de aztán erőt vesz rajtuk a türelmetlenség. Szeretnék, ha már a gyűrűjét keresnénk a halottinak. (Gyűrűnek különben nyoma sincs.) Egy incselkedő asszonyhang lekiált hozzánk:

— Látszik, hogy maguk is szerelik az asszonyt, mert nagyon sokáig tapogatták.

János felemeli a fejét és fölacsint felszemmel, felelvén mindakettőnek nevében:

— Mink már nem szeretjük az asszonyt, hanem az asszonyok szeretnek minket.

Ami olyan okos mondás, hogy ebben meg is maradhatunk.